

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

ARTUR STAVRI. — Pastorală (poezie).
ST. O. IOSIF. — Monumentul (schită).
ZAHARIA BÎRSAN. — Ai fi crezut? (poezie).
CONSTANȚA HODOȘ. — Aur!... (Actul I).
IL. CHENDI. — Dare de seamă (Peneș Curcanul).
N. N. BELDICEAȘU. — La gura sobii.
RED. — Răspunsuri.

REDAȚIA:
Calea Victoriei, No. 56
(Hotel Imperial)

ADMINISTRAȚIA:
Strada Regală, No. 6
(Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an || Numărul 20 bani

Volumele I și II

DIN

ANUL I (1902)

Se găsesc de vânzare la toate
librăriile.

PREȚUL 10 LEI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sub presă:

Traduceri din

VERLAINE

DE

D. ANGHEL și ST. O. IOSIF

Cu o copertă ilustrată de pictorul

J. Al. Steriade

POEZII

DE

MARIA CUNȚAN

1 Leu.

De vânzare la librăria Alcalay.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția : Hotel Imperial 21
Administrația : Str. Regală, 6
BUCUREȘTI

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

PASTORALĂ

În luminosul apus de soare
S'aniță cuiburi de foc prin tei —
Și peste limpezile isvoare
Albine de-aur sboară scinței
Spre trandafirii roșii de floare.

Iși prinde lunca beteață în plete
Și 'ncetu-și cîntă povestea ei ;
Sus, pe sub nourî, trec cete-cete
Rătăcitoare de porumbei ;
Din pajiști turme vin pe 'ndelete.

Cu cofăelul plin într'o mîină,
Prin colb, desculțe, trec răpegior
Bujori de fete dinspre fîtină ;
Dar cîte-și uită de drumul lor
De cum începe doina la stîină !

Și cînd răsună doina mai tare
Din nourî luna, și sus pe deal
Și jos prin ape, încet răsare ;
Încet, prin nourî și peste val,
Trece tot-una de gînditoare...

ARTUR STAVRI.

MONUMENTUL

Un «tînăr și drăgălaș poet» muri în spital. Și de unde până erī trăise neștiut, citit abia între prieteni, puțin prețuit, — acu moartea îi făcu renume. Amicii dădură veste, ziarele vorbiră de el și-i publicară biografia, — se strinse sumedenie de lume la înmormîntare.

La groapă, discursuri. A fost regretat și plîns. Dar cine l-a plîns mai amar, mai cu foc a fost biata lui mamă. Singurul copil, odorul ei, lumina vieții! Își făcea muștrări, că n'a fost lingă el, să-i închidă ochii, că l-a lăsat să moară așa, în străini. Și buimăcită de durere gema — căci nu mai putea să țipe — îngenunchiată, cu fruntea lipită de sicriu, pe cînd ceilalți șopteau, dînd din cap :

— A fost un mare talent. Păcat!

Dar cînd și-a ridicat privirea și prin ceața de lacrimi a văzut ea atita lume frumoasă, adunată acolo, și cînd un domn mîndru, în haine negre, cu capul descoperit a început să vorbească d'asupra tuturor — biata femeie și-a dat toate simlîntele s'asculte și ea, să priceapă ce zice domnul acela.

Vorbea de copilul ei. L'a lăudat, a spus multe lucruri frumoase despre firea lui blajină și sfoasă, despre poeziile lui, apoi a pomenit ceva despre un monument și a încheiat zicînd că ei nu-l vor uita niciodată, că poetul trăește și va trăi în inima tuturor.

Vorbise frumos, ce e drept. N'a înțeles mult nenorocita mamă, dar a crezut tot ce înțelese. Așa dară e adevărat, fiul ei a fost un om mare, dacă toată lumea vorbește de el și vor să-l ridice un monument — cugeta ea, plîngînd. Numele lui săpat în piatră cu litere de aur! Dar asta costă mult. E foarte frumos din partea lor, să facă ei atit pentru ficiorul unei biete văduve sărace!

Și încă din seara aceea s'au împărțit în public liste de subscripții. Au vrut să-i deie bani și ei, dar bătrîna a răspuns

cu sfințenie că nu-î trebuie, — mai bine să se păstreze paralele — pentru monument. Era o mândrie de mamă.

Și se întoarse bătrîna în satul ei, acasă, cu inima sfișiată de durere. Acolo, la țară, l-a bociț în singurătate zile de-a rîndul, săptămîni, luni întregi... Une ori își chema moartea că-î era dor... dar nu, — întîi să 'și vadă visul cu ochi; părea o umbră, așa de mult slăbise, și numai un gînd o mai lega de viață: Monumentul făgăduit — răsplata poetului mort în mizerie — îl vedea și în vis, noaptea cînd adormea cu gîndul la el. Trebuie să fie gata; alb, sclipitor se înalță în bătaia razelor de soare; — lumea trece pe lingă mormînt, îl admiră, citește literele de aur și își descopere capul cu smerenie..

Și toată iarna a trăit cu nădejdea asta. Trebuie să-l vadă și ea. O să-și vindă tot, să plece la București. Cum s'a desprimăvărat, a și pornit-o.

*
*
*
BCU Cluj / Central University Library Cluj

În lumea asta mare, toate trec și se uită așa de repede. Fie-care zi își are grijile și întîmplările ei de mare însemnătate. Dar voi nici nu vă gîndiți ce rădăcini adînci prind în sufletele naive și nenorocite o făgăduială de ocazie, o vorbă aruncată 'n vînt.

Nici anul nu trecuse și poetul era uitat cu desăvîrșire... Ajunsă în cimitir mă-sa l-a căutat în toate părțile printre mormintele mari, înflorite. Unde vedea o marmură acolo alerga; citea silabisind cu multă nerăbdare pe toate.

«Nu e nici asta!» — și pleca mai departe. Iar cînd a văzut că nu-e și nu-e nicăiri, cu pas obosit și tristă s'a întors spre mormintele săracilor și acolo abia a dat peste mormîntul lui părăsit, cu o simplă cruce de lemn la căpătîi. Nimeni nu se mai gîndește la el — suspină sărmana mamă cu obidă.

Și totuși — pe mormînt era o cunună. Cine-va încă nu-l uitase... Cununa era modestă, de flori primăvăratece, de curînd culese. Cine-și mai adusese aminte de bietul băiat? Era gazda lui, o bătrînă săracă și bună, — tot o mamă, căci numai mamele simt adevărat; ele nici odată nu uită.

AUR!...¹⁾

Dramă în patru acte

DE

CONSTANȚA HODOȘ

(Acțiunea se petrece într'un sat mic în munții Bihorului. Citiți-va anii în urma revoluției de la 1848).

ACTUL I.

(Scena reprezintă interiorul unui castel vechiu aproape în ruină. O cameră mare în dezordine, tot felul de scule vechi aruncate pe lângă pereți. O mașină de gătit la un colț; în față un pat cu velință și perini soioase; o canapea într'alt colț; un dulăpior de provizii lângă o masă în fund, pe care se află între altele un sfeșnic cu o luminare de seû. La ridicarea cortinei, Ana curăță cartofi. Bisorca intră tiptil.)

SCENA I.

ANA, BISORCA, LUCA

BISORCA : Ano !

ANA : (tresăre). D-ta ești ?

BISORCA : (Arătînd spre fund). Ce mai face ?

ANA : Astăzi nu s'a mai sculat din pat... I-o fi venit și lui ceasul, a trăit destul, opt-zeci și patru de ani...

BISORCA : (Cu interes). Moare ?

ANA : N'a mîncat nimic toată ziua. Acum mî-a spus să-î fac o ciorbă, dar n'am apucat să ies pe ușe, a și adormit.

BISORCA : Doarme dus ?

ANA : Dus de nici nu mai simte.

BISORCA : Și tu stai aici să-î gătești bucate ? Femeie proastă !

ANA : Ce vrei să fac ?

BISORCA : (Misterios). Caută !.. Află măcar atît unde-î ține ?

ANA : (Mîhnită). Nu știu... Nu pot ! Nu sunt neam de hoț.

BISORCA : Neam de hoț !.. Ba neam de ticăloși. Cine crezi tu că birue alt-fel ?.. Sărăcimea muncind ?.. Ha, ha... Da ce ai făcut tu aici de două zeci de ani ?.. Ai muncit atîta de mă mir că nu ți-sa frînt mijlocul.

ANA : Asta-î așa.

¹⁾ Dăm actul I din frumoasa piesă «Aur!..» pe care d-na Hodoș a prezentat-o Teatrului Național.

BISORCA : Pentru cine ?

ANA : Şti D-ta pentru cine.

BISORCA : Da, pentru Petru ! Fiind-că ai vrut tu așa să faci din el, domn !.. L'ai dat la învățătură crezînd că o să se procopsească... Minte de femeie nebună ! Cine-î sărac, e ticălos, batjocorit și ris de lume între domni mai mult ca între de-ai noştri... Că o să-şi cîştige el cînd o fi învăţat mare, avocat sau mai ştiu eu ce ; socoteala vrăbiei de pe gard. Da ce faci cu el până atunci ? Ce ? Spune... Moare boeru ; o să vie soru-sa stăpînă pe moşie, n'o să ai nici măcar simbria de până acu... De unde trimeţi băiatului bani să stee la şcoală ?

ANA : (Oftînd). Dumnezeu ştie.

BISORCA : Dumnezeu ?.. Ha, ha... Ba dracu !.. N'avem bani, Ano... Cîrciuma ne stă goală cît e săptămîna, ba și Dumineca... Anii sunt răi, pămîntul puţin și nu rodeşte, vitele se vînd pentru dare, oame-nii nu mai beau, n'aū pe ce...

(Luca intră și scoate din dulap o bucată de mălaiu copt).

ANA : Nu'l lua tot, dimineaţa ce le mai dai ?

LUCA : Mai e piinea boerului, uite s'a uscat, n'o mai minîncă.

ANA : Haide, —ja'l dar... Du-te. De ar fi după tine, toate avuţiile stă-pînului le-ai da ciinilor tăi.

LUCA : (Cu duioşie). Sunt flămînzî, săracii ! (Ese).

BISORCA : (Urmînd). De aia îţi zic, Ano, eată ce chibzueşti... Tu trebuie să ştii...

ANA : (Brusc). Nu ştiu !... Ştiu atît că am fost tinără, un copil, cînd m'ai luat de acasă de la părinţi, și m'ai adus în ăst sat pustiu... Dum-nezeu mi-a dat apoi și mie un copil și mi-a fost drag ca lumina o-chilor ; dar nu m'ai lăsat să staū acasă lingă el, să-mi văd de rostul casei, așa cum mă învăţase mama... Aşî fi semănat prin grădină, aşî fi crescut viţei, păsări prin curte și ar fi sporit rodul inuncei. O, și cite aşî fi putut face atunci cînd eream tinără, în putere și cu atita rîvnă în suflet!... Dar cine'mi bătea într'una capul?..

«Du-te Ano, du-te la curte, Ano !... Boerul întreabă mereu de tine, du-te Ano, du-te !...» Îţi aduci aminte cît am plîns și cum m'am întors de trei ori din drum. Doar te voi putea îndruma la alte gînduri. Dar nu m'ai slăbit ! Petru mă ținea plîngînd de fote, și eu m'am smuls din minuşiţile lui și am fugit gonită să-î curm mai de grabă țipătul... Dar țipătul din sufletul meu, nimeni nu l-a băgat în seamă ! — «Stai, Ano, stai la curte, fac eu ce-î de făcut acasă», îmi ziceai într'una. Și am rămas, două-zeci de ani sluşnică ! Am răbdat și am lucrat de cu zori și până seara, aci, în casă străină, casă părăsită și fără noroc...

(Se aude sgomotul ploii și urletul unui cine). Auzi cum picură ploaia printre șindriile putrezite și cum urlă cîinii a pustiu... De cite ori ași fi vrut să fug de urit, de frică d-ta mă ținea. Și am stat. Cine aduna vara claca pentru boeru? Cine bătea toamna cînepa de umplea carul de fuior? Cine mulgea vacile și bătea putinei și adăsta boii și hrănea iarna vițeii să nu moară de ger? (Se aud strigăte slabe). Se vaită... s'a deșteptat.

BISORCA : (Urmîndu-și gîndul). Dacă n'ai minte, alta în locul tău n'ar mai sta să se tinguiască.

ANA : Ce să fac ?

BISORCA : Ascultă de mine... Boerul moare... e singur... nu-î nimeni să-ți ceară socoteala... Caută unde-î ține, trebuie să-î aibe grămadă, puși bine... galbeni, aur mult...

ANA : Firește că-î are!

BISORCA : I'ai găsit locul?... Unde? Unde-î ține?

ANA, — (Intunecată). Nu știu... Nu... Nu vreau...! Nu pot... A! mi s'a'au copt în cap truda, chinul și bôcetele, de atîția ani de cînd mă tot întrebî și mă canonești: I'ai găsit? Nu i'ai găsit?.. Fugî... Dute... Diavol! Ispită!

NISTOR : (Dintre culise). Ano!.. Ano!..

ANA : (Spre Bisorca). Fugî... du-te... Auzi, mă cheamă!.. Du-te...
(Bisorca ese. Nistor vine din partea opusă).

SCENA II.

ANA, NISTOR, apoi LUCA.

NISTOR : Ano! de ce nu vii cînd te chem... Pot muri de sete, mă pot îneca de tuse... ție nu-ți mai pasă... (Ana îl sprijinește până la pat. Nistor ține un mănunchi de chieî strînse în mînă). Cine a fost aci? Te-am auzit vorbind cu cine-va. Cu cine ai vorbit?

ANA : (Esitînd). A fost Luca să ia mălaiu pentru cîini... apoi a fost și Ion.

NISTOR. — (Pipăind cu spaimă chieile). Grecu? ce-a cătat aci?

ANA : Pleacă mine la țirg... și a venit să-mi spue că pleacă.
(Rămîne întunecată).

NISTOR : Ai lăsat focul de s'a stins... M'ai lăsat în frig... (Se așează și geme). Ano!.. Ano!..

ANA : (Se întoarce). Poftești ceva?

NISTOR : N'auzi? Mi-e sete, fă-mi un ceaiu.

ANA : (Aparte). Acu ceaiu! O să'l fac iar degeaba.

NISTOR : Ce zici?

ANA : Nimic. Aștept să fiarbă apa.

NISTOR : (Privește scrutător împrejur). Aci-i cald... Toată ziua arde focul... Nu cruță nimic... risipă, jaf pretutendeni. (Geme; se lungeste pe pat, ascunde chieile sub căpății, cu ochii la Ana).

ANA : Poftim ceaiul.

NISTOR : (Ia paharul și se uită cu bănuială. Aparte). N'o fi pus ceva în el?..

ANA : Nu'l beî?

NISTOR : E turbure și negru... Nu 'mî trebuie. Du-l de aci ! (Ana dă din umeri și lasă ceaiul pe masă. Luca intră cu o căciulă de oaie peste pletele lui blonde și încurcate. Zărind pe stăpînul său, se descopere).

LUCA : Măria Sa ? (Inaintează cu sfială, rugător:). Jupîneasă Ano, mie 'mî dai ceva de mîncare?

ANA : Ia și tu de colo. (Îi dă ciorbă și o bucată de mălaiu).

NISTOR : (Deschizînd ochii). Luca... tu ești?..

LUCA : Sărut mîna... eu sunt.

NISTOR : Vino mai aproape. (Luca lasă mîncarea și s'apropie cu multă sfială). Ai deslegat cîinii?

LUCA : Nu i-am deslegat. E ziuă încă...

NISTOR : Dar e spre sfințit (Se ridică). Se lasă soarele.. se duce și o să fie noapte, încurînd... Întuneric !.. (Mică pauză). Luco, desleagă cîinii, dă-le drumul, apoi să te întorci numai de cît, te trimet cu o scrisoare. (Luca ese).

ANA : (Aparte). O scrisoare ! (Rămîne gînditoare).

NISTOR : Dă-mi cerneală și o hirtie. (Ana trece în camera de alături, el o petrece cu privirea neliniștită, până ce ea se întoarce cu o călimară veche și un carnet sdrențuit).

ANA : Poftim ! (Aparte). Scrie !.. Oare cui scrie ?.. (Luca reintră și se apropie cu mai multă îndrăzneală acum).

NISTOR : Luco, ia scrisoarea asta... tu ai crescut la mine de mic între cîinii... tu ești credincios.... s'o duci la Brusturenî... Tu n'ai mamă, nici tată care să te învețe la rău... să dai scrisoarea Doamnei Măria Sa Cozma... spuneî că sunt bolnav... Să vie...

LUCA : (Cu mîhnire, ia scrisoarea și o pune în mineca șubei). Sărut mîna ! mă duc în fugă !

(Ana, care a stat tot timpul întunecată, face o mișcare ca și cînd ar vrea să alerge după băiat ; Luca o oprește cu un gest ce arată că-i înțelege intenția, apoi ese rînjind la Ana).

SCENA III.

ANA, NISTOR, BISORCA.

NISTOR : (Culcîndu-se). Să vină... orî cum, mi-e soră... soră... (Adoarme bonbănînd).

BISORCA : (Intră tiptil). Ano !

ANA : Ce vreî ?

BISORCA : Luca a plecat la Brusturenî.. Dar doamna Măria-Sa Cosma, sora domnului, nu-î acolo. E aci la han și are să vie.

ANA : (Șperiată). E aci ?

BISORCA : (Arată legătura cu cheile de sub căpătiul bolnavului). Uite colo...

ANA : Tacî ! Du-te !...

BISORCA : Peste un ceas te veî căi că n'ăi avut minte...

ANA : (Luptându-se cu sine). Minte ?

BISORCA : Minte și inimă să ieî ce ie al tău, norocul e acolo ! Pune mîna pe el pînă nu-î tirziu... Cit veî trăi tu, o să te căiești, că ai fost moale... fricoasă...

ANA : (Stă un moment nemișcată ; apoi îngrozită). Pleacă !...

BISORCA : Norocul tău și al meu (cu apăsare) și al lui Petru... uite e colo... (Insistînd). I-a 'l.

ANA : (Slăbind). Du-te, fugî. (Bisorca arată stăruitor spre chei. Ana se apropie de pat ca sub puterea unei sugestii, murmurînd : Norocul... norocul lui Petru...

BISORCA : E colo...

ANA : (Cedînd). Da !.. Dar... du-te ! Lasă-mă !

(Bisorca ese. Ana rămîne cite-va clipe ca sdrobotită de gînduri întunecate. Apoi se ridică de odată). Ha, a plecat... (șovăitor) norocul lui Petru... Lăudat... bogat... domn mare... copilul meu !.. (Se apropie de pat, ascultă respirația bolnavului). Doarme !.. (Stă întunecată, apoi se apleacă, scoate cheile, înaintează șovăitor spre ușa din dreapta ; ese brusc. Cîte-va momente scena goală. Nistor geme în somn. Ana se întoarce cu o bucurie fioroasă ținînd ascuns subț șorț o cutie mare de tinichea. Se apropie, ridică capacul ; se zărește lucirea aurului). A... a... a... Doamne ! (Lasă capacul ; își face cruce. Așează cheile iar sub căpătiul bolnavului și ese prin fund).

SCENA IV.

DOAMNA COZMA, NISTOR

D-NA COZMA : (Intră ținînd palma deasupra ochilor, e în doliu) Ce întuneric !.. Și nu-î nimeni aci ! (Zărește pe bolnav). Doamne, e el ! Aci în mizeria asta ! (Cu spaimă) e mort !.. Nu, doarme. Ce greu respiră și rar... parcă-î aproape să se stingă... Singur ! In toată casa nu-î nimeni, cine să-î aprinză o luminare... Ce mizerie ! (Ia lumînarea după masă și o aprinde, o așează pe un scaun la căpătiul bolnavului).

NISTOR : (Ridicîndu-se). Ano... unde ai fost ?

DNA COZMA : Nu-î Ana ; sunt eî, Gheorghe, sora ta, Maria... Nu mă măi cunoști ?

NISTOR: Maria?... A... ți-am scris o scrisoare...

D-NA COZMA: L'am întilnit pe Luca venind încoace și mi-a dat scrisoarea ta... Îți mulțumesc. Gheorghe... O, eream așa de neliniștită pentru tine... Auzisem că ți-e rău, așa fi venit mai de mult, însă mi-a fost teamă să nu te supăr... Dar tu mă ierți, m'ai iertat!... Și o să rămîn de acum mereu lângă tine... (Îi sărută mîna și plînge).

NISTOR: Tirziu... O să mor... (Recade).

D-NA COZMA: (Cu spaimă). Nu... nu se poate!... O să te faci bine. Ai fost prea singur, părăsit, nimeni să te îngrijească...

SCENA V.

NISTOR, D-NA COZMA, ANA

(Ana apare 'n fund, foarte palidă, gravă și serioasă; sărută mîna D-nei Cozma, apoi stă la o parte).

D-NA COZMA: (Rece). Iată și Ana... Ce mai este, Ano?

ANA: Sărut mîna, bine.

D-NA COZMA: (Aspră). Credeam că nu mai ești p'aci.

ANA: Tot pe aici sunt... Treabă multă și pe afară... Numai e la toate... (Pune lemne pe foc. Varsă ceaiul din pahar, apoi intră în odaia de alături de unde scoate o pernă și o plăpomă pe cari le așterne pe canapea. Tot timpul Nistor o urmărește cu privirea agitată, iar D-na Cozma cu pătrundere).

Dincolo e frig... Zidurile groase țin răceală multă... într'un colț a și căzut tavanul; picură de sus... Măria-Sa nu poștețe ceva de mîncare?

D-NA COZMA: Nu, Ano. Du-te acasă de te culcă.

ANA: Noapte bună.

D-NA COZMA: Noapte bună, Ano. (Ana ese).

NISTOR: (După ce a urmărit convorbirea cu încordare). S'a dus!... A... Bine că s'a dus... De mult mă gîndesc cum să scap de ea... tu nu știi cît s'a făcut de rea, vicleană ca o vulpe... Acu de cînd am căzut la pat, pîndește cu bărbatu-său să mă omoare, să mă fure... (O criză de tuse îi înecă vorba).

D-NA COZMA: (Speriată îl ridică între perini și-l mîngîie). Fii liniștit, te rog... Nu îți face gînduri de astea... Gheorghe, descinde ochii, vorbește!...

NISTOR: Mario... Mario... (Îi intinde mîna).

D-NA COZMA: Doamne, ce să-ți dau? cum să-ți ajut?

NISTOR: Apă... mi-e sete. (D-na Cozma îi dă să bea). Șezi aici, să-ți spun...

D-NA COZMA : (Şade pe pat şi din nou îl mîngăie). Te rog nu ascunde nimic de mine... sora ta...

NISTOR : Sora mea, da... da... dar tu n'ai fost soră bună!...

D-NA COZMA : Ai milă, ştii cît am ajuns de rău...

NISTOR : Ai ajuns rău negreşit... (cu mînie) Dar cine-î de vină?... Tu şi bărbatul tău, fudulul şi îngînfatul Cozma. Aţi risipit tot. Ave-rea lui şi a ta, şi pe a mea, şi dacă v'aşi fi mai dat, aţi fi prăpădit tot... tot...

D-NA COZMA : Gheorghe...

NISTOR : Şi dacă n'am vrut să vă mai dau, m'aţi osîndit... Sgîrcit... nebun, sălbatic am fost pentru voi... Vă băteaţi joc de mine, fiindcă am cruţat şi am păstrat măcar moşioara asta rămasă din strămoşi... Aţi fi vrut să vă dau, să vă dau, mereu să vă dau!... Nesăturaţi amîndoi în desfrii pînă în git... călătorii... lux... banchete... toalete...

D-NA COZMA : Iartă... Aū trecut toate, Gheorghe... Am fost destul de pedepsită pentru orbirea de atunci... El, care mă atrasese în viaţa aceea de risipă, a murit, iar eu sunt silită azi să o văz pe Cornelia, singurul meu copil, suferind neajunsuri în neagra sărăcie, lipsită de orîce mîngăiere, orî ce speranţă pentru viitor... Nicî o pedeapsă nu mi-ar fi putut isbi sufletul aşa de cumplit cum mi'l sfîşie azi suspinele ei, lacrămile ei nevinovate.

NISTOR : Fica ta?... A, da, aţi lăsat-o pe drumuri!

D-NA COZMA : Fie-ţi milă de ea!.. N'o lăsa tu, Gheorghe... Tu poţi să o mîntui, să o ridici iarăşi la starea ei de mai 'nainte, la rangul nostru, unde fără bani...

NISTOR : Bani?... Nu cum-va crezi şi tu ca lumea, că am bogăţii, comori ascunse? Lăzi pline cu galbeni, aur? Ha? Minciună! Născociri de oameni lacomi, trîndavi, păcătoşi, ce ca hiene flămînde se tîrăsc, pîndesc şi scormonesc cu viclenii după averea altora, truda şi singele altora ca să-şi hrănească ei poftele lor bestiale... (recade obosit).

D-NA COZMA : Gheorghe... dragă Gheorghe...

(Îl mîngie).

NISTOR : Moşia e mică, tu o ştii... Hanul stă părăsit... Moara e stricată...

Pămîntul nu rodeşte... Din pădure ce mai e, puţin... Dar eu am trăit ca om sărac... Şi dacă am avut un ban-doi, nu i-am cheltuit, i-am pus bine...

D-NA COZMA : (ridicîndu-se cu lăcomie) Unde?...

NISTOR : Tâlharii să nu mi-î fure! Cînd oi muri... sunt în zid... să ştii. În odaia mea... acolo... în dulapul din perete sub poliţă... am scos o cărămidă... şi i-am virit acolo... Cheia ie aici...

D-NA COZMA : (Ascultă cu încordare, de odată îi smulge cheile, și fuge cu ele ca scoasă din minți).

NISTOR : A... nu... Mario!... hoată!... Ajutor! (Se luptă să se ridice, înaintea spre ușă, apoi cade în mijlocul scenei).

D-NA COZMA : (Reintră galbenă de minie). Nu mai sunt banii! Te-ai furat, nemernicule!

NISTOR : Nu sunt?... Baniî mei?... Nu sunt acolo?... Baniî mei...

D-NA COZMA : Am răsturnat toate polițele... Am găsit locul spart în zid unde ai fost ascunși, cărămizile sunt scoase, am scormonit cu unghiile prin zid, am găsit locul gol... baniî nu sunt nicăieri!...

NISTOR : A... (cade).

D-NA COZMA : (Cu țipet) Cine?... Cine a putut să ți-i fure? Bănuești pe cineva? Spune? Răspunde, deschide ochii, spune! (îi sgudue) Dumnezeule! Ajutor! E mort!

(Cade în genunchi. În clipa aceea Luca își viră capul prin ușe).

CONSTANȚA HODOȘ.

AI FI CREZUT ?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AI fi crezut s'ajungem pustiul unui ceas
Să ne trezim că, 'n suflet nimic n'a mai rămas
Din vremile cu soare? AI fi crezut că mîini
Să 'nmormînlăm credința aîltor săptămîni?...
Nedomiriță capul ți-l lași ușor pe piept
Și nu găsești cuvîntul... nici eu nu'l mai aștept!

AI fi crezut s'ajungem ca fluturi duși de vînt
Pustii, orfanî de vise, de toate pe pămînt,
Și să vedem cu ochii cum soarele iubit
De-abia de răsărise să 'ngroapă 'n asfințit?
Înfiorată 'n palme tu fața ți-o ascunzi...
O, las' să 'ntreb într'una..., dar nu vreau să-mî respunzi!

AI fi crezut vre-odată ca stielele de sus
Să plîngă 'ngîndurate iubirea ce s'a dus?
Să nu mai simți nici dorul la ele să te 'nchinî
Și 'n lumea cea de-acuma să fim ca doi streini?...
Tu plîngi?... Potop de lacrimi azi nu 'și mai are rost;
Nu va putea să 'nvie o clipă din ce-a fost!

Z. BIRSAN.

DĂRI DE SEAMĂ

V. Leonescu și T. Duțu-Duțescu. — *Peneș Curcanul*. Dramă răsboinică în 4 acte. Cu 10 ilustrațiuni originale din vremea războiului pentru independență. București 1903. I vol. 8° 142 pp.

Bubuituri de tunuri biruitoare după culise... Vorbe frumoase și lăr-muitoare pe scenă... Sgomot surd de luptă; salve de puști; trîmbiți și dărăbane, filfiituri de steaguri tricolore, urale nesfirșite; «Deșteaptă-te Romîne»... O lume ideală, lume de sărbătoare, conștientă de înaltele sale virtuți naționale furnică înaintea noastră. Numai un pîrlit de Bulgar, un fel de jigodie ce se strecoară cu urechile ciulite și cu coada între picioare printre ai noștri, mai strică armonia perorațiilor patriotice.

Ce frumoase și ce naive sunt concepțiile unor scriitori dramatici! Frumoase, pentru-că tot-de-a-una se găsesc inimi virgine, în cari o frază patriotică, spusă cu meșteșug, să trezească furtună. Naive, pentru-că furtuna se potolește repede, valurile însuflețirei calde și sincere se liniștesc odată cu ultimul sunet de trîmbiță și nu mai rămîne de cit o amintire vagă de toată panorama scenică.

E vechia școală, cu vechile sale mijloace și apucături de-a emoționa, școala patriotismului de paradă, căreia aparțin și autorii acestei «drame răsboinice». Această școală se caracterizează printr'un optimism ieftin și dulceag, prin dragostea sa nestavilită pentru vorbe multe și frumoase, prin plutirea continuă la suprafață, fără a reuși să se coboare în interiorul chestiunei, fără să pătrundă vre-o-dată fondul pozitiv al ideii în sine, dîndu-î apoi acea formă artistică ce se impune de sine, acea structură consistentă, ce o dau marii scriitori din alte literaturi. Mai ales diletanții fac parte din școala amintită și operele lor n'au putere dăinuitoare.

D-rîi Leonescu și Duțu-Duțescu, cari mai au lucrări similare la activul lor, ne desfășoară în «Peneș Curcanul» întregul răsboi al independenței, pe temeiul scrierilor lui Văcărescu și Coșbuc, zic dînșii în prefață, uitînd — o impietate! — să amintească izvorul principal, pe Alexandri, din care au împrumutat partea esențială a subiectului, momente din răsboi, persoane și situații și chiar și pe juna Rodică din frumosul pastel.

O asemănare în treacău cu balada lui Alexandri ne arată mai nimerit deosebirea între artist și diletanți. Cele 24 de strofe ale lui Alexandri ne spun imens de mult despre mișcarea întreagă în popor, despre caracterul lui Peneș, despre soarta tovarășilor săi Vaslueni și despre tragedia răsboiului. Și momentul psihologic din baladă, acela care putea fi într'adevăr utilizat ca subiect de tragedie, este soarta și jalea adîncă a viteazului rămas singur, cu inima împetrită de urgia văzută, de groaza năpraznicei securi ce tăiașe stejarii din jurul său:

Copii! aduceți un ulcior
De apă de sub stincă
Să sting pojarul meu de dor
Și jalea mea adincă...

Ce fac însă D-nii-Leonescu și Duțu din acest simbol al războiului de neatîrnare? Dinșii nu iau decît partea exterioară a baladei, tablourile, și din Peneș fac un eroi de teatru de-a doua mînă, slab caracterizat, un declamator emfatic, care 'și prevede misiunea sa apostolică după încheierea războiului:

«Și dacă o vrea Dumnezeu să ne întoarcem biruitori pe la vetrele noastre, ne-om așeza în pace și om povesti isprăvile noastre urmașilor, ca prinos pentru înțelepciunea fruntașilor neamului»...

Și același eroi, în momentul despărțirii de iubita sa, moment dramatic în sine prin sguiduirea firească a două suflete ce se despart, mai găsește liniștea să-î spună cu glas înalt de patriot:

«Rodico, oștean al țării mele sunt eu; tu 'mî ești mireasă! Mîndră să fii că ești aleasa unui flăcău, care la sunetul trîmbiței de mîntuire nu pregetă, ci voios ca șoimul cel ușor ce zboară de pe munte să duce să-și jertfească dragostea pe altarul patriei»...

Ear Rodica, mai mîndră și mai vitează de cît Klärchen al lui Egmont, răspunde fără strop de lacrimi în ochi:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

«Du-te Peneș, du-te cu D-zeu!... Măreață va să fie biruința, căci de cea mai nemărginită dragoste e cheazăuită!...»

Ei bine, aceste sunt situații false sufletești. Nu poți să desbraci pe acești țărani de partea lor omenească, de simplitatea cugetării lor, de duioșia naivă a dragostei lor și în locul unui simplu, dar simțit schimb de vorbe, să-î faci să vorbească la despărțire despre «altarul patriei»... ei, cari nu cunosc de cît altarul biseriței lor din sat, ce are, poate, să-î împreune.

Și așa sunt și celelalte persoane din dramă. Prea puțin oameni și prea mult actori, — actori croiți pare-că din aceeaș bucată, eșiți de la acelaș magistrul de declamație.

Nici o deosebire între cugetarea și simțirea lor. Toți preamăresc patria și pe marele căpitan, toți sunt stăpîni pe acelaș capital de cuvinte apologetice, toți se învîrt într'o lume îngustă și fără nici o pasiune adincă. Războiul e mai mult un cadru de efect pentru a arunca oare-care strălucire asupra acestor păpuși cu mișcări stereotipe. O nuanță de originalitate aū numai Moș Kivu, tatăl Rodicăi, un țaran în toată puterea cuvîntului și interprînzătorul Radu, un om «harnic la treburî, cu dragoste de copii și voios la ceasuri de sărbătoare»...

Acțiunea în sine e mai reușită în actul întîi. Aici e mai vie și mai dramatică. Pregătirile de război, scenele de rămas bun, mai ales mamele cu merindea și copii îmbulzitori, — amănunte în cari se reflectă versul lui Alexandri «copii, femei și preoți și copile»... — sunt bine incopciate.

Actele din urmă trebuie însă să recurgă la sgomotul armelor ca să acopere acțiunea...

Imi vine în minte «Peneș Curcanul» al pictorului Bran. E tot așa un Peneș de sărbătoare. Țeapăn, zugrăvit în colorii vii, fără o expresie mai ideală în privire sau în întreaga lui figură, fără nici o artă deosebită, dar rustic și sănătos. Văzându-l acum cîtiva ani în sala de expoziție, imi ziceam, că locul cel mai potrivit i-ar fi într'o școală la țară, într'o biserică chiar, ca văzându-l poporul să se încălzească de pilda lui.

Și aceiași observație trebuie s'o fac față de Peneș al d-lor Leonescu și Duțu. E o dramă fără valoare literară, dar așa «răsboinică» cum este și mai ales cu cele «zece ilustrațiuni originale» poate fi o destul de potrivită carte pentru popor.

IL. CHENDI.

LA GURA SOBEI

În serile lungi de eamnă, cînd vînturile buciună la geamurile înghetate melodii mihnite, staū la gura sobei; iar gîndurile imi șboară, prin ulițele troenite ale acestui oraș mare și zgomotos, peste mările de zăpadă ale cîmpiilor, departe, departe... În vatra satului se oprec ele, grămadă, la o căsuță tristă. În lăuntru, pe peretele despre răsărit sint înșirate icoane șterse de vreme; candela își tremură lumina meiancolică de amurg; pe vatră arde liniștit focul, în cenușă un motan bătrîn, clipește somnoros din ochi și se peaptănă c'o babă; iar în fundul divanului staū două bunicî frave, neclintite de par'că 's zugrăvite — par și ele ca niște icoane șterse de vremuri — sunt bunicile mele... Vorbesc încet, ca într'o biserică, de vremurile de odinioară, de bietul bunic care doarme acum somnul de veci colo în deal, lingă biserică bătrînă a satului; de copiii și nepoții înstrăinați ori adormiți și ei în deal lingă bătrîn. Bunicul (uite par'că-l văd) vesel și glumeț, cu barba albă frumos revarsată pe peptul voinic; une-ori, ne cînta în nopțile lungi de eamnă, cu glasul lui molcom și trăgănat, cîntece vechi în care se vorbea de restriștele de odinioară, de vitejiile strămoșilor noștri. Și ghitara, tovarășa lui din tinerețe, îi mîngia dulce cîntările; iar noi, frații, ascultam neclintii lipiți de el. Nu știū ceilalți ce simțeau; dar mie știū că mi treceau fiori prin suflet cînd îl auzeam murmurînd vitejiile străbune. Și noaptea tîrziu cînd toți dormeau, și numai torsul motanului se auzea în încăperea noastră scundă, luminată de candelă, eū mă gîndeam la vitejii de odinioară, și în vîrtejurile lucitoare de paloșe mă vedeam și eū: un uriaș cu coama neagră în vînt, pe-un cal sălbatec alb de spume, rotînd voinicește paloșul greū.

Toamna se făceau clăci de desfăcut popușoi, la care veneau moșnegi spătoși, cu plete albe, flăcăi voinici ca niște brazi, și fete mîndre și sprintene.

Bunicul anina în grindă, sub colniță, un felinar mare; lăutarii satului cîntău cu foc; clăcașii desfăceau veseli popușoi galbeni ca aurul. Într'un tirziu începeau a curge glumele; fetele mai drăcoase chico-teau de după movilele de popușoi și 'și dădeau coate; bătrînii vorbeau, de o parte cu șart, de vremurile de demult: de turci, de volintiri, de greci; apoi unde începea și moș Sandu, vecinul nostru a doini din fluer, și 'n jur, ca prin farmec, amuțeau clăcașii, și rămîneau cu capetele în pept, cu ochii în gol, în lumina ostenită a felinarului, și fluerul zicea, zicea înainte: de dragoste, de dor, de jale. Ei! ce multe mai știa să povestească fluerul lui moș Sandu!

Da ce bucurie și ce chef pe noi cînd ne lua bunicul în țarină la făcutul finului, și cum nu 'mî încăpeam în piele, de mindrie, cînd îmi da să min roibii iuți ca vîntul...

Uite închid ochii, și le văd, ca aevea, diminețile acele mindre din dimineața vieței mele: Drumul alburiu, din mijlocul satului, șerpuește printre livezi bătrîne pline de umbră și răcoare. Din pomătul verde, căsuțele albe, încinse cu brie albastre, rid voioase. Cărutele aleargă în nori de praf, în goana cailor, spre țarinele nemărginite. Noi, cu frații, stăm cucueți pe-un măldar de fin, în loitra bunicului, în mijlocul flăcăilor glumeți; iar bunicul mină roibii, și barba lui albă, despărțită în două de vînt, îi flutură pe umerii lați. Casele vesele, livezile umede, aleargă îndărăt. Cireada albă a satului se leagănă, spre imaș, în noiri luminoși de pulbere, în murmurul som-noros al tălăncilor...

În țarină stam cite o săptămînă închiată. Cit cuprindeau ochii să vedeau pe cîmpiile verzi pete albe: Departe se ridica un deal vristat de lanuri de popușoae și de ovăz, ca de niște lăicere mindre întinse la soare. În vale dormea oglinda uriașă a unui iaz. Din cînd în cînd vîsleau leneș, peste ape, gîtlani greoi; dimineața și sara colindau pe deasupra, țipînd de foame, păsarașii vineți. Sara s'aprindeau pe cîmpii, sub tăriile albastre, focuri vesele înpreajma colibelor, în jurul lor sfătueau tolăniți adunătorii. Sus, în senin, ardeau stelele; jos pe miriști ardeau ca niște stele focurile în liniștea măreață; de la o stîină de departe porneau ca niște rugăciuni, cîntările ostenite ale unui bucium. Și luna, uriașă și înflăcărată, se ridica încet-încet de după deal, de parcă se temea să nu tulbure liniștea aceea sfîntă.

Noi, adunătorii de-o șchioapă, ne culcam cu bunicul în colibă, în fin, în mirosul adormitor de flori. Într'un tirziu rugăciunile buci-umului mureau. Și afară în noaptea de cristal, se auzea caii pascînd și sunînd din pedeci, în sfîrșitul nesfirșit al cosașilor.

Ne sculam cînd răsărea, de-asupra dealului, luceafărul de ziuă.

Eu încălicam voios pe roibul cel mai sprinten, luam pe celalt de căpăstru, și plecam în goana mare, cîntînd și chiuînd, spre iaz, ca să-mi adăp șoimii. Și 'n mintea mea plină de basmele bunicului, croiam planuri îndrăznețe: roibul era calul năzdrăvan din poveste; călărețul era făt-frumos care se ducea departe — departe, pe alte tărîmuri, peste nouă țări și nouă mări, să fure pe Ileana Cosînzeana de la Zmei, iar luceafărul de ziuă îmi dura peste ape punte de aur.

După ce se sfîrșia adunatul, într'amurg, porneau spre sat șiruri

lungi de care. Noaptea de Cireșar cobora limpede peste țarină, aducea liniște dulce în cuprinsurile pline de mirezme, stele ochioase, și mai aducea încă și pe 'nveci rățăcitoarea lună. Carele cu fin, scirția alene pe cale; boii își legănau încet capetele la dreapta și la stînga; caii păseau cu capetele în pept. Noi frații stăteam cu toți cuibăriți în virful unui car, sub pălăriile noastre mari, cu ochii la stele. Bunicul ne arăta cu coada biciului:

«Uite acela e drumul robilor, aceea e gănușa, colo e cloșca cu puii...» Și ni le înșira înainte cu glasul lui trăgănat și molcom; iar noi cînd îl vedeam așa de bun și de bătrîn, cu barba lui albă pîn' la briu, și a toate știutor, îl asemănam cu'n sfînt coborît din ceruri. Carele poposeau pe la hanuri vechi, și purcedeau iar încet la drum: «scirț scirț...» Intr'un tirziu începea a doini fluierul fermecat al lui moș Sandu, și după el prindeau, a doini flăcăii. Sus ardeau stelele; jos, în pepturile voinicilor, cine ști ce doruri ardeau: colo departe, în sat, pe cîți i-or fi așteptînd mîndrele pe la pîrleazuri... Eî, dragostea, dragostea, bat-o pîrdalnicul! Luna ardea. Pe drumul alb carele încărcate se legănau a lene și scirțiau încet-încet: «scirț... scirț» în liniștea de basme. Bunicul ne arăta domol stelele. Stelele ne zîmbeau cu bunătate din adîncuri...

O! copilărie, copilărie, ce dulce îmi răsaî acum, în preajma focului, în singurătate, în buciurmările mîhnite ale ernei.

N. N. BELDICEANU.

BCU Cluj / ~~Centrala Bibliotecară~~ Cluj

RĂSPUNSURI

P. Marian. Pitești.—

Prin munți înalți și prin pădure
Noi ne plimbam adeseori
Cătînd la smeură și mure
De prin nori.

Țiu mînte, roiul de albine
Sbura nebun din floare 'n floare,
Ea capuși răzîma de mine
Cu oroare!

Domnule, ești îngrozitor!

V. A. Iași. — Te rugăm să refaci balada, oprind numai ce crezi d-ta că e bun; strofele de la sfîrșit nu sînt destul de concise, și cam deviezi cu versul. Așa de pildă, trebuiesc tăiate strofe ca următoarea:

Deodată însă se opri
Și ca vrăjit își aținti
Privirea-i tristă spre mireasă,
Și-i picură o lacrimă, —
Dar începu cu patimă
Stînger în-vraja-i ne 'nțeleasă.

De altfel ne place direcția în care ai apucat; ar fi bine să lași pe Heine și traducерile.

In editura Institutului de Arte Grafice „MINERVA“
a  apărut:

Biblioteca Populară „Minerva“

15 Bani Numărul

- No. 1, 2  i 3. — Istoria populară a Rom nilor.
» 4. — C ntarea României.
» 5. — Ist. popul. a Liter. Rom ne.
» 6. — Rev. lui Tudor Vladimirescu.
» 7. — Pierderea Basarabiei.
» 8. — Unirea Princip.  i Domnia lui
Cuza.
» 9. — Mihail Kogălniceanu.
» 10. — Vasile Alexandri.
» 11. —  tefan-cel-Mare.
» 12-13. — Mihai  Viteazul.
» 14. — Revolu ia lui Horia.
» 15. — Răpirea Bucovinei.
» 16. — Cum să ne cre tem copii.
» 17. — Păstrarea sănătăţii.
» 18. — Ce să cetim.
» 19. — 10 Mai .
» 20, 21  i 22. — Războiul Rom nilor pentru
neat rnare.

In Editura Institutului de Arte Grafice „MINERVA”
a  apărut:

Biblioteca scriitorilor Rom ni

Con inand:

- V. Alexandri: . . . . Vol. I. Poesii.
Pre ul Lei 1.50
- N. Bălcescu: . . . . Istoria Rom nilor
sub Mihaiu-Viteazul
Pre ul Lei 1.50
- P. Ispirescu: . . . . Legende sau Basmele
Rom nilor
Pre ul Lei 1.50
- N. Filimon: . . . . Ciocoii vechi  i noi
Pre ul Lei 1.50
- Gr. Alexandrescu: . . . . Poezii  i Proză
Pre ul Lei 1.25
- M. Eminescu: . . . . Poesii Postume
Pre ul Lei 1.—
- M. Eminescu: . . . . Literatură Populară
Pre ul Lei 1.50
- I. Creangă: . . . . (Toate scrierile)
Pre ul Lei 1.50

OPERE COMPLETE